

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	VII
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	XI
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	XVII

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΓΟΣ

A. Η νομοθετική ρύθμιση των ΓΟΣ	1
I. Η κοινοτική ρύθμιση των ΓΟΣ (Οδηγία 93/13/ΕΟΚ).....	1
II. Η ελληνική ρύθμιση των ΓΟΣ (άρθρο 2 του ν. 2251/1994)	4
B. Ο δικαστικός έλεγχος των ΓΟΣ	7
I. Η δικαιολογητική βάση του δικαστικού ελέγχου των ΓΟΣ	7
II. Ο δικαστικός έλεγχος των ΓΟΣ με βάση τις διατάξεις του ΑΚ.....	8
III. Ο δικαστικός έλεγχος των ΓΟΣ με βάση το ν. 2251/1994	10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΓΟΣ

A. Η αποτύπωση της αρχής της διαφάνειας των ΓΟΣ στην κοινοτική έννομη τάξη	13
I. Η αρχή της διαφάνειας ως θεμελιώδης αρχή του κοινοτικού δικαίου των συμβάσεων	13
II. Η αρχή της διαφάνειας ως έκφραση του κοινοτικού «προτύπου πληροφόρησης»	15
III. Η αρχή της διαφάνειας των ΓΟΣ ως μια δικαϊκή αρχή διαπλησμένη από τη γερμανική νομολογία.....	16
IV. Η αρχή της διαφάνειας των ΓΟΣ στις διατάξεις της Οδηγίας 93/13	17
B. Η αποτύπωση της αρχής της διαφάνειας των ΓΟΣ στην ελληνική έννομη τάξη	19
I. Τα πρώτα ίχνη της αρχής της διαφάνειας στις διατάξεις του ΑΚ.....	19
II. Η αποτύπωση της αρχής της διαφάνειας στο δίκαιο προστασίας του καταναλωτή	20

1. Τα άρθρα 22, 23 και 24 του προϊσχύοντος ν. 1961/1991	20
2. Το άρθρο 2 του ν. 2251/1994 (πριν και μετά την τροποποίησή του από τους ν. 2741/1999 και 3587/2007).....	21
Γ. Συγκριτική θεώρηση της αποτύπωσης της αρχής της διαφάνειας στο γερμανικό, γαλλικό και αγγλικό δίκαιο.....	25
I. Η αρχή της διαφάνειας στο γερμανικό δίκαιο (Transparenzgebot)	25
II. Η αρχή της διαφάνειας στο γαλλικό δίκαιο (principe de transparence)	27
III. Η αρχή της διαφάνειας στο αγγλικό δίκαιο (principle of clarity)	28
Δ. Το περιεχόμενο της αρχής της διαφάνειας των ΓΟΣ.....	30
I. Διαφάνεια ως προς τη διατύπωση και ως προς το περιεχόμενο	30
II. Διαφάνεια στην τιμή-παροχή και στην ένομη θέση των συμβαλλομένων..	31
III. Οι εκφάνσεις της αρχής της διαφάνειας των ΓΟΣ	32
1. Η αρχή της σαφούς και κατανοητής διατύπωσης	32
2. Η αρχή του ορισμένου ή οριστού περιεχομένου	33
3. Η αρχή της προβλεψιμότητας των όρων.....	33
IV. Έννοια και κατηγορίες αδιαφανών ΓΟΣ.....	33
Ε. Το ζήτημα του ελέγχου των ΓΟΣ που καθορίζουν το κύριο αντικείμενο της σύμβασης	34
I. Η κοινοτική ρύθμιση (άρθρο 4§2 της Οδηγίας 93/13)	34
II. Η διχογνωμία της θεωρίας λόγω της «σιωπής» της ελληνικής ρύθμισης ...	36
III. Η ερμηνεία του άρθρου 4§2 της Οδηγίας 93/13 στην από 3.6.2010 απόφαση του ΔΕΚ (υπόθεση C-484/08).....	41
IV. Πρόταση για νομοθετική επίλυση του ζητήματος.....	44
ΣΤ. Παρέκβαση – Η αρχή της διαφάνειας στην Πρόταση Οδηγίας COM/2008/614 για τα δικαιώματα των καταναλωτών.....	45
I. Η ρύθμιση των άρθρων 31 και 32 της Πρότασης Οδηγίας	45
II. Η προβλεπόμενη στην Πρόταση Οδηγίας πλήρης εναρμόνιση των εθνικών δικαίων στο πεδίο των ΓΟΣ.....	47
Ζ. Συμπερασματικές παρατηρήσεις για τη νομοθετική αποτύπωση της αρχής διαφάνειας των ΓΟΣ.....	48
I. Σύγκριση κοινοτικής και ελληνικής ρύθμισης.....	48
II. Η αρχή της διαφάνειας ως περίπτωση «νομολογιακής διάπλησης του δικαίου» (Rechtsfortbildung)	49
III. Πρόταση για ρητή διακήρυξη της αρχής της διαφάνειας στο άρθρο 2 του ν. 2251/1994	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΩΣ ΚΟΙΝΗ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΓΟΣ

A. Η αρχή της διαφάνειας στο στάδιο ελέγχου της ένταξης των ΓΟΣ στη σύμβαση.....	53
I. Ο δικαστικός έλεγχος της ένταξης των ΓΟΣ στη σύμβαση.....	53
II. Οι απαιτήσεις διαφάνειας των ΓΟΣ στο άρθρο 2§§1-2 του ν. 2251/1994.....	55
1. Υπόδειξη της ύπαρξης των ΓΟΣ.....	56
2. Παροχή δυνατότητας πραγματικής γνώσης του περιεχομένου των ΓΟΣ.....	59
α) Διάθεση των ΓΟΣ κατά την κατάρτιση της σύμβασης.....	59
β) Διάθεση των ΓΟΣ με πρόσφορο για τη συγκεκριμένη περίπτωση τρόπο.....	60
γ) Ευανάγνωστη διατύπωση των ΓΟΣ σε εμφανές σημείο του εγγράφου.....	61
δ) Σαφής διατύπωση των ΓΟΣ.....	63
ε) Σύνταξη των ΓΟΣ στην ελληνική γλώσσα.....	65
3. Ανυπαίτια άγνοια του καταναλωτή: η περίπτωση των «απροσδόκητων ή αιφνιδιαστικών» ρητρών.....	66
III. Συνέπειες μη ένταξης ενός αδιαφανούς όρου στη σύμβαση.....	68
1. Σχετική (υπέρ του καταναλωτή) ανενέργεια του αδιαφανούς όρου.....	69
2. Η σύμβαση έγκυρη κατά το λοιπό περιεχόμενό της.....	69
3. Πλήρωση του κενού που δημιουργείται στη σύμβαση.....	70
IV. Διαφορές του ελέγχου διαφάνειας κατά το στάδιο ένταξης μεταξύ ατομικής και συλλογικής δίκης.....	71
B. Η αρχή της διαφάνειας στο στάδιο ελέγχου των ΓΟΣ μέσω της ερμηνείας.....	72
I. Ο δικαστικός έλεγχος των ΓΟΣ μέσω της ερμηνείας.....	72
II. Η διαφορά των δικαιοδοτικών κριτηρίων ερμηνείας ασαφών ΓΟΣ μεταξύ ατομικής και συλλογικής δίκης.....	73
1. Η ερμηνεία ασαφών ΓΟΣ στην ατομική δίκη.....	74
2. Η ερμηνεία ασαφών ΓΟΣ στη συλλογική δίκη.....	77
III. Οι ειδικοί ερμηνευτικοί κανόνες του άρθρου 2§§3-5 του ν. 2251/1994..	79
1. Ο κανόνας της υποχώρησης των ΓΟΣ σε περίπτωση αντίφασής τους με ειδικούς όρους (άρθρο 2§3).....	79

2. Ο κανόνας της υπέρ του καταναλωτή ερμηνείας των ασαφών ΓΟΣ (άρθρο 2§4 εδ. β)	82
3. Η αντιστροφή του κανόνα της ασαφούς ρήτρας στη συλλογική δίκη (άρθρο 2§5).....	87
Γ. Η αρχή της διαφάνειας στο στάδιο ελέγχου του κύρους του περιεχομένου των ΓΟΣ	88
I. Ο δικαστικός έλεγχος του κύρους του περιεχομένου των ΓΟΣ.....	88
II. Ο έλεγχος διαφάνειας του περιεχομένου με βάση το άρθρο 2§§6 και 7 του ν. 2251/1994	90
1. Ο έλεγχος διαφάνειας με βάση τη γενική ρήτρα του άρθρου 2§6	91
α) Η αδιαφάνεια ως περίπτωση σημαντικής διατάραξης της συμβατικής ισορροπίας (άρθρο 2§6 εδ. α')	91
β) Το πλαίσιο των συνεκτιμητέων κριτηρίων διαφάνειας (άρθρο 2§6 εδ. β).....	98
2. Ο έλεγχος διαφάνειας με βάση τον κατάλογο των per se καταχρηστικών ΓΟΣ του άρθρου 2§7.....	101
α) Η περίπτωση ε' του άρθρου 2§7.....	102
β) Η περίπτωση ζ' του άρθρου 2§7	105
γ) Η περίπτωση η' του άρθρου 2§7	106
δ) Η περίπτωση ι' του άρθρου 2§7.....	107
ε) Η περίπτωση ια' του άρθρου 2§7	108
III. Η διαφορά του ελέγχου διαφάνειας του περιεχομένου των ΓΟΣ μεταξύ ατομικής και συλλογικής δίκης	110
1. Τα δικαιοδοτικά κριτήρια του ελέγχου ενός αδιαφανούς ΓΟΣ.....	111
2. Το τεκμήριο καταχρηστικότητας ενός αδιαφανούς ΓΟΣ	114
IV. Ένομες συνέπειες ενός αδιαφανούς κατά περιεχόμενο ΓΟΣ.....	116
1. Ακυρότητα του αδιαφανούς όρου	116
α) Αυτεπάγγελτος έλεγχος της ακυρότητας του όρου.....	117
β) Μερική (κατ' αρχήν) ακυρότητα της σύμβασης.....	119
γ) Το ζήτημα της μερικής καταχρηστικότητας ενός αδιαφανούς όρου	121
2. Πλήρωση του κενού που δημιουργείται στη σύμβαση.....	122

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΓΟΣ ΜΕΣΩ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ

A. Περιπτώσεις αδιαφανών όρων ασφαλιστικών συμβάσεων.....	125
I. Μονομερής αναπροσαρμογή του ασφαλιστρού.....	126

II. Μονομερής αναπροσαρμογή του ασφαλισματος	129
III. Μετάθεση του χρόνου έναρξης τοκοφορίας του ασφαλισματος.....	130
IV. Εξαιρέσεις από την ασφαλιστική κάλυψη	131
1. Παραπομπή σε διάταξη νόμου	131
2. Χρησιμοποίηση πολυσήμαντου όρου	132
3. Διάψευση των συναληθαικτικών προσδοκιών του ασφαλισμένου.....	133
4. Ανυπαίτια άγνοια του ασφαλισμένου	134
B. Περιπτώσεις αδιαφανών όρων τραπεζικών συμβάσεων.....	135
I. Αδιαφανείς όροι σε συμβάσεις λογαριασμού κατάθεσης.....	137
1. Επιβολή εξόδων τήρησης και κίνησης	137
2. Επιβολή εξόδων αδράνειας	139
3. Επιβολή προμήθειας για την κατάθεση σε λογαριασμό τρίτου.....	140
4. Μονομερής μεταβολή επιτοκίου.....	142
5. Μονομερής καθορισμός της «valeur».....	143
6. Μονομερής μεταβολή των όρων λειτουργίας του λογαριασμού	144
II. Αδιαφανείς όροι σε συμβάσεις χορήγησης πιστωτικής κάρτας	145
1. Μονομερής αναπροσαρμογή ετήσιας συνδρομής	145
2. Μονομερής μεταβολή επιτοκίου.....	146
3. Μονομερής καταγγελία, απαγόρευση χρήσης της κάρτας και τροποποίηση οποιουδήποτε όρου της σύμβασης	150
4. Επιβολή προμήθειας σε περίπτωση ανάληψης μετρητών.....	151
5. Έναρξη τοκοφορίας από την ημερομηνία εγγραφής της συναληθαικής στα βιβλία της Τράπεζας.....	153
6. Επιβολή προμήθειας για τη χορήγηση βεβαίωσης οφειλών	154
7. Πρόβλεψη απεριόριστης ευθύνης του κατόχου για την κλοπή κάρτας	156
III. Αδιαφανείς όροι σε συμβάσεις δανείου	157
1. Επιβολή εξόδων «προέγκρισης δανείου» ή «προμήθειας φακέλου» ...	157
2. Επιβολή εξόδων «εκτίμησης ακινήτου» και «ελέγχου τίτλων»	159
3. Υπολογισμός των τόκων με βάση έτος 360 ημερών	161
4. Μετακύλιση της εισφοράς του ν. 128/1975 στο δανειολήπτη	163
5. Καταβολή αποζημίωσης σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης	165
6. Μονομερής αναπροσαρμογή κυμαινόμενου επιτοκίου.....	167
7. Επιβολή τόκων για το συνολικό ποσό του δανείου σε περίπτωση τμηματικής εκταμίευσής του.....	168
IV. Αδιαφανείς όροι σε συμβάσεις εγγύησης.....	169
1. Παραίτηση του εγγυητή από την ένσταση διζήσεως.....	171

2. Παραίτηση του εγγυητή από τα δικαιώματα των άρθρων 862-868 ΑΚ.....	172
Γ. Περιπτώσεις αδιαφανών όρων συμβάσεων κινητής τηλεφωνίας	174
I. Μονομερής αναπροσαρμογή του τιμοκαταλόγου	174
II. Μονομερής αναπροσαρμογή της εγγύησης	175
Δ. Συμπερασματικές παρατηρήσεις για τη νομολογιακή εφαρμογή της αρχής της διαφάνειας των ΓΟΣ	176
I. Τα «άληματα» του δικανικού συλλογισμού	176
II. Η εξελικτική πορεία της νομολογίας ως προς τον έλεγχο διαφάνειας των ΓΟΣ.....	179
III. Αντί επιλόγου	182
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	183
Βιβλιογραφία ελληνική.....	183
Βιβλιογραφία ξενόγλωσση.....	191
ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ	193
Ελληνική νομολογία.....	193
1. Αποφάσεις για ΓΟΣ ασφαλιστικών συμβάσεων.....	193
2. Αποφάσεις για ΓΟΣ τραπεζικών συμβάσεων	194
3. Αποφάσεις για ΓΟΣ συμβάσεων κινητής τηλεφωνίας	197
Κοινοτική νομολογία.....	197
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ	199
1. Κοινοτικό δίκαιο: Οδηγία 93/13/ΕΚ.....	199
2. Ελληνικό δίκαιο: Άρθρο 2 του ν. 2251/1994	205
ΛΗΜΜΑΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	209